

N:o 1.

Ankom till Riksd. kansli den 10 maj kl. 3 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckt motion angående upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva banksedlar å 10 kronor.

I en inom Andra Kammaren af herrar *Sjö* och *I. Månsson* väckt, till bankoutsnittet hänvisad och efter öfverenskommelse med lagutskottet till behandling af sammansatt banko- och lagutskott öfverlemnad motion (n:o 85) har, på anförda skäl, föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1893 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva banksedlar å 10 kronor.

Öfver denna motion hafva fullmäktige i riksbanken afgifvit af bankoutsnittet begärdt yttrande, men, innan utskottet meddelar innehållet af detsamma, har utskottet velat i minnet återkalla det hufvudsakliga i de förhandlingar, som under senare tid egt rum inom Riksdagen angående den enskilda sedelutgifningen.

Sedan inom finansdepartementet utarbetats ett förslag till ändring i kongl. kungörelsen den 20 maj 1864 angående enskilda banker med
Bih. till Riksd. Prot. 1892. 6 Saml. 2 Afd. 1 Häft. (N:is 1, 2) 1

rätt att utgifva egna banksedlar, framlade Kongl. Maj:t, med tillkännagifvande att Kongl. Maj:t ansett sig i ett så viktigt ämne som detta icke böra lagstifta utan Riksdagens medverkan, för 1874 års Riksdag förslag till den ändrade författning rörande enskilda sedelutgifvande banker, som enligt samma förslag borde utfärdas. Då det skulle medföra onödig vidlyftighet att här redogöra för ifrågavarande förslag i sin helhet och det sätt, hvarpå detsamma inom Riksdagen behandlades, inskränker sig utskottet till den erinran, att, efter det Riksdagens båda kamrar fattat olika beslut, sammanjemkningsvis ur förhandlingarna framgick såsom Riksdagens beslut i fråga om de sedelvalörer, som skulle få utgifvas af de enskilda bankerna, att banksedlar endast finge lyda å 50, 100, 500 och 1,000 kronor samt *tills vidare och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnade jemväl å 10 och 5 kronor*. I den kongl. kungörelse, som, efter anmälan af Riksdagens nu nämnda och öfriga beslut med anledning af Kongl. Maj:ts ofvanberörda förslag, den 12 juni 1875 utfärdades, blef infördt ett stadgande i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen, på sätt nyss meddelats, beslutit angående sedelvalörerna. Den befogenhet att när som helst förordna om indragning af de enskilda bankernas egna sedlar å 5 och 10 kronor, hvilken sålunda lagts i Kongl. Maj:ts hand, har hitintills icke blifvit begagnad i vidsträcktare mån än att, sedan Riksdagen år 1879, efter derutinnan af Kongl. Maj:t framlagd proposition, beslutit vissa åtgärder för ändamålet, jemlikt kongl. kungörelsen den 20 juni 1879 de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 5 kronor upphört från och med samma års slut. Ett af Kongl. Maj:t i nyssnämnda proposition jemväl framställt förslag om åtgärder i och för upphörande för ifrågavarande banker äfven af rätten att utgifva egna sedlar å 10 kronor senast inom utgången af år 1882 vann då icke Riksdagens bifall.

Sedan Riksdagen år 1881 föranlåtits hos Kongl. Maj:t framhålla de brister, hvarmed, enligt Riksdagens åsigt, bestämmelserna i afseende å de enskilda bankerna vore behäftade och i sammanhang härmed begärt en revision af den i detta afseende gällande lagstiftning, blef samma år den s. k. stora bankkomitén tillsatt. I sitt den 14 december 1883 afgifna betänkande uttalade komitén beträffande hela sedelutgifningsrätten i landet den mening, att denna, efter nödig öfvergångstid, borde öfverlemnas åt riksbanken ensam. Med anslutning till berörda komitébetänkande, så vidt i detsamma förordadts antagande af ett bank-system, grundadt på en enda sedelutgifvande centralbank, väcktes vid 1885 års riksdag af enskilda motionärer förslag om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10

kronor, och detta förslag vann efter åtskilliga förhandlingar slutligen i sådan mätto afseende hos Riksdagen, att i reglementena för riksbanken och riksgäldskontoret infördes vilkorliga stadganden, i hvilka, för den händelse att Kongl. Maj:t förordnade om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å 10 kronor, bestämmelser meddelades i syfte att sätta riksbanken i stånd att öfvertaga den sedelutgifning, som icke vidare skulle af de enskilda bankerna besörjas. Sålunda bemyndigades bankofullmäktige att i riksgäldskontoret lyfta svenska statens obligationer eller deremot svarande valuta i guld intill ett belopp af högst 7 millioner kronor samt att i riksbanken rediskontera af de enskilda bankerna öfvertagna inländska vexlar intill belopp, motsvarande, för hvarje sådan bank, hvad den hade utelöpande i egna tiokronosedlar.

Från ofvannämnda tid hafva i de årligen utfärdade reglementena för riksbanken och riksgäldskontoret intagits vilkorliga stadganden af liknande innehåll med de år 1885 för första gången meddelade; men då den förutsatta förändringen i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, sådan den varit ordnad från och med utgången af år 1879, hitintills icke vidtagits, har någon tillämpning af stadgandena icke skett. Frågan har emellertid icke helt och hållet legat nere under tiden från och med 1885, ty, jemte det Kongl. Maj:t vid 1886 och 1887 årens riksdagar framlagt förslag till bankfrågans lösning, hvilka förslag emellertid icke ledde till något resultat, har vid 1888 års riksdag motion väckts, men afslagits, om skrifvelse i fråga om sedelutgifningsrätten och bankfrågan i öfrigt. Det senaste uppslaget i ärendet gafs af den af Kongl. Maj:t den 5 oktober 1889 tillsatta nya bankkomitén, som afgaf betänkande den 30 januari 1890. Komitébetänkandet innehöll, bland annat, förslag till lag angående indragning af de enskilda bankernas hela sedelutgifningsrätt. Men den kongl. proposition, som på grundvalen af nyssnämnda komitébetänkande afläts till 1890 års Riksdag och af denna pröfvades, vann icke Riksdagens bifall, hvadan i sjelfva verket frågan icke bragts närmare sin fullständiga lösning. Fast hellre synes den, sedan Kongl. Maj:t under år 1891 meddelat de enskilda bankerna nya oktrojer på 10 år från 1893 års utgång, hafva blifvit så till vida fastläst, att den enskilda sedelutgifningen, utom hvad angår sedlar å 10 kronor, tryggats under oktrojtiden.

Det förslag, som af motionärerna nu framställts, afser också allenast de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor samt har af fullmäktige

i riksbanken, under vissa vilkor och förutsättningar understöds i den mån, att fullmäktige lika med motionärerna funnit indragning af denna sedelutgifningsrätt önskelig. Fullmäktige hafva nemligen i skrifvelse den 10 sistlidne mars yttrat sig sålunda:

»De enskilda bankernas utelöpande tiokronesedlar beräknades i medeltal under åren 1880—1884 uppgå till ett belopp af 27 $\frac{1}{2}$ million kronor, och har under senare år icke så obetydligt stigit, så att samma medeltal för åren 1887—1891 utgör något öfver 32 millioner och den 31 december 1891 var nära 33 millioner eller närmare 57 procent af hela deras utelöpande sedelstock. Deraf skulle kunna dragas den slutsats, att genom det sålunda stegrade beloppet af tiokronesedlar denna valör blifvit icke allenast för de enskilda bankerna sjelfva, utan äfven för allmänna rörelsen af allt mera ökad värde, samt att svårigheten för riksbanken att utan särskilda anordningar öfvertaga hela denna sedelutgifning måste ökas i bredd med dennas stegrade omfång. Fullmäktige äro dock fortfarande af den åsigt, att efter indragningen af tiokronorsvalören en icke så alldeles obetydande andel af dennas belopp lärer af de enskilda bankerna komma att konverteras till sedlar af 50 kronor, likasom det äfven lär kunna antagas, att en annan del af förstnämnda valör skall blifva ersatt genom en vidsträcktare tillämpning af check- eller anvisningssystemet. Fullmäktige hafva redan i sitt utlåtande af 1885*) sökt uppvisa det föga berättigade i den från flera håll starkt betonade farhågan, att de enskilda bankerna, beröfvade rättigheten att utgifva sedlar å 10 kronor, skulle finna den återstående delen af sitt sedelprivilegium af alltför ringa värde att kunna uppväga de dermed förenade kostnader och olägenheter och följaktligen frivilligt uppgifva densamma, hvarmed då äfven befarats skola följa, att all eller nästan all bankverksamhet skulle komma att bedrifvas allenast af riksbanken och dess afdelningskontor. Skulle likväl så inträffa, att de enskilda bankerna funne med sin fördel förenligt att mot åtnjutande af vissa andra fördelar och lättnader för sin kassarörelse till någon större del afstå från sin återstående sedelutgifningsrätt, hvarigenom all sedel-emission inom riket sannolikt skulle komma att tillfalla riksbanken, fasthålla fullmäktige fortfarande vid sin ofta uttalade och med de senare årens bankkomitéers öfverensstämmande åsigt, att en dylik följd af den ifrågasatta indragningen af tiokronesedlarne med all visshet skulle leda till bättre ordning för vårt bankväsen liksom till större trygghet för rörelsen och sundhet för näringslifvet. — Den högst väsentliga, men

*) Säsom bilaga fogadt till sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3 den 28 april 1885.

stundom förbisedda skilnaden mellan riksbanken såsom den enda sedelutgifvande institutionen och densamma såsom ensam bedrivande all bankverksamhet i riket lära fullmäktige icke behöfva för bankoutskottet framhålla, och de hysa den öfvertygelsen, att den enskilda bankdriften fortfarande liksom förut skall komma att blomstra äfven utan sedelutgifningsrätt.

Hvad åter angår den tid, inom hvilken en indragning af den nuvarande minsta enskilda bankernas sedelvalör skulle kunna verkställas, äro fullmäktige deremot mera betänksamma, enär en så beskaffad åtgärd till förminskande af det genom enskild bankverksamhet utgifna sedelmyntet naturligen kan vidtagas endast med stor försigtighet för att icke blottställa allmänna rörelsen för några svårare rubbningar. Att bestämma indragningen redan till tiden för de nya oktrojernas trädande i kraft eller 1894 våga fullmäktige icke tillstyrka, då befaras kan, att åt de enskilda bankerna derigenom icke lemnas tillräckligt rådrum att utan våldsam sammandragning af sin rörelse ordna sin verksamhet efter de förändrade förhållanden, som i och med indragningen af en för dem otvifvelaktigt ganska betydelsefull rätt måste inträda, och derjemte äfven riksbanken torde behöfva någon tid att rusta sig för den mera omfattande rörelse, som sannolikt kommer att dervid falla på dess lott. I anledning af 1885 års motion i ämnet uttalade fullmäktige den mening, att indragningen borde kunna ske successive under åren 1886, 1887 och 1888, så att vid de gällande oktrojernas utgång med sistnämnda år allt vidare utgifvande af tiokronesedlar skulle varda förbjudet. Bankkomitén af 1890 kom deremot till den slutsats, att en stadgad årlig minskning med ett visst belopp skulle för bankerna blifva ganska svår att tillämpa och för affärslifvet under brydsamma förhållanden ganska menlig, hvarför det vore bättre att lemna bankerna friare händer, så att de med aktgifvande å affärsförhållandena kunde begagna de i hvarje fall gynsammaste konjunkturerna för att minska det utelöpande beloppet af sina sedlar. Komitén föreslog följaktligen, att sedelutgifningsrätten skulle vid öfvergångstidens början begränsas till femtio millioner kronor, efter 5 års förlopp vara minskad till hälften och efter ytterligare 5 år helt och hållet upphöra. Med godkännande af denna uppfattning synes det sålunda fullmäktige lämpligast och tryggast, att åt de enskilda bankerna medgifves en längre beredsetid för indragningen af deras tiokronesedlar, så att t. ex. vid 1896 års utgång eller 3 år efter de nya oktrojernas tillämpning 50 procent af det belopp dylika sedlar, hvarje enskild bank hade utelöpande vid 1891 års slut, skulle vara indragen och derefter återstoden inom ytterligare 3 år eller

1899, från hvilken tid tiokronesedlar icke finge vidare utgifvas. Genom en dylik anordning skulle åt de enskilda bankerna lemnas rundlig tid att bereda sig till och sörja för en successiv indragning af sedlarne, och fullmäktige hysa den förhoppning, att på detta sätt rörelsen icke skulle komma att af åtgärden lida någon olägenhet, och att den af bankerna nu stundom uttalade farhågan angående svårigheten för deras kassarörelse skulle för dem sjelfva blifva föga känbar, då naturligen vid den successiva indragningen af enskilda banksedlar det derigenom vållade tomrummet i rörelsen skulle komma att äfven successivt fyllas af riksbankens, hvilka således vid hvarje liqid till de enskilda bankerna skulle strömma till dess kassor och likaså utan svårighet för banken derifrån vid hvarje utbetalning åter utgå. Slutligen skulle efter indragningens afslutande af oktrojtiden ännu återstå 4 år, en tillräcklig tid för hvarje bank att med ledning af vunnen erfarenhet besluta, antingen de vid oktrojtidsens slut ville upphöra med sin verksamhet eller fortsätta densamma äfven utan sedelutgifningsrätt och sannolikt såsom aktiebolag under likartade villkor med dem, som redan nu gälla för de flerfaldiga af våra bankinstitut, som arbeta under denna form.

Redan i 1885 års utlåtande hafva fullmäktige uttalat den mening, som sedermera upptagits af 1890 års bankkomité och redan vunnit i viss mån godkännande af Riksdagen genom det i reglementet intagna vilkorliga stadgandets senare moment, att nemligen åt de enskilda bankerna borde beredas tillfälle att på gynsamma villkor i riksbanken rediskontera af sin inrikes vexelpportfölj till belopp, motsvarande den sedelutgifning, af hvilka de genom indragning af tiokronorsvalören gått förlustiga. Fullmäktige hafva till hvad dervid blifvit anfördt intet att vidare tillägga, men önska dock betona, att denna rediskontering torde böra tillförsäkras de enskilda bankerna till visst bestämdt belopp och under viss tid, med förbehåll likväl af riksbankens rätt och pligt att pröfva vaxlarnes ursprung och inre beskaffenhet. Det kan visserligen deremot invändas, att riksbanken derigenom skulle komma att påläggas en förbindelse, som under vissa förhållanden kunde blifva tung och brydsam, men denna farhåga torde icke förtjena något synnerligt beaktande, enär denna riksbankens rediskonteringssskyldighet i intet fall komme att sträckas längre än högst till det belopp, de enskilda bankerna haft utelöpande i sina tiokronesedlar, och sålunda torde kunna fullgöras med riksbankens för rörelsen outhärliga sedlar.

Å andra sidan får deremot icke förbises, att det för de enskilda bankerna måste vara af högsta vikt att under tiden för indragningen af en så betydlig del af deras utelöpande sedlar och möjligen någon

tid derefter kunna med visshet veta, hvad de från riksbanken hafva att såsom kassatillgång påräkna. En dylik öfverenskommelse med de enskilda bankerna bör slutligen betraktas icke endast såsom en tunga för riksbanken, utan äfven såsom en fördel, enär de förra derigenom komme att tjena såsom uppsamlare af handels och industriens betalningslöften för riksbankens räkning, men på sin egen risk, och det är från denna synpunkt vida mera än från önskan att bereda de enskilda bankerna någon ersättning för den genom inskränkningen i deras sedelprivilegium uppkomna förlust, som det synts lämpligt att för de rediskonterade vextrarne erbjuda de enskilda bankerna fördelen af någon reduktion i det aunars och vid direkt diskontering gällande diskontot. Denna uppfattning synes äfven af Riksdagen blifvit godkänd, då det oftanämnda vilkorliga stadgandet lemnar fullmäktige frihet att bestämma de vilkor, som för rediskonteringen skulle komma att gälla.

Slutligen torde fullmäktige äfven nu böra något yttra sig angående riksbankens förmåga att öfvertaga den ökade sedelutgifning, som genom indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar med all visshet lärer komma att af densamma fordras, samt om de särskilda åtgärder i och för riksbankens förstärkande, hvilka i följd deraf kunna blifva nödiga.

Genom Riksdagens beslut af år 1887 höjdes det belopp sedlar, riksbanken egde att utgifva utöfver metalliska kassan och öfriga kassatillgångar, med 10 millioner, eller från 35 till 45 millioner, hvarjemte bestämdes, att de s. k. foliomedlen icke vidare skulle såsom utelöpande sedlar beräknas. Den sålunda vunna ökningen i sedelutgifningsrätten kan antagas till omkring 25 millioner, för hvilkens fullständiga åtnjutande dock fordrades, bland annat, en förstärkning af metalliska kassan med 3 millioner.

Då riksbankens sedelreserv vid flera tillfällen före denna tid varit ganska knapp, synes en dylik förhöjning, om äfven icke med samma betydande belopp, hafva varit af omständigheterna påkallad, så vida ej riksbanken skulle alltför ofta nödgas, för att undvika öfverskridande af sin emissionsrätt, vidtaga särskilda, för rörelsen ofta tyngande åtgärder. Denna vidgade emissionsrätt har dock riksbanken endast i ringa mån kunnat begagna, såsom framgår deraf, att vid årssluten 1887—1891 den obegagnade delen deraf varierat mellan 20,₈ och 29,₉ millioner, hvarvid derjemte bör uppmärksammas, att riksbankens utelöpande sedlar i regeln vid månads- och årssluten ökas med 3 à 5 millioner, hvilka de närmaste dagarne derefter återströmma till banken, i följd hvaraf den obegagnade sedelreserven under årets öfriga tider i allmänhet varit icke obetydligt högre, än af angifna siffror utvisas. Anledningen till riksbankens i för-

hållande till sedelutgifningsrättens obetydliga faktiska sedelemmission är i främsta rummet den, att bredvid de enskilda bankernas sedlar plats för större belopp af riksbankens icke funnits i allmänna rörelsen, och torde för närvarande och under normala förhållanden det belopp, som rörelsen kan upptaga och qvarhålla, kunna beräknas till 35 à 40 millioner. Det öfverskjutande strömmar snart åter till riksbanken med anspråk på likvid, och då, såsom bankoutskottet har sig väl bekant, under senare år de för inlösning nödiga kassatillgångarna varit mycket vexlande och stundom knappa, hafva fullmäktige funnit sig manade att endast försigtigt bedrifva riksbankens diskontrörelse och tillmötesgå anspråken på nya eller ökade försträckningar. Då så är, och riksbanken redan nu med en jemförelsevis obetydande sedelstock stundom funnit det brydsamt nog att anskaffa motsvarande kassatillgångar, kan det synas föga berättigadt att fortfarande uttala samma åsigt som 1885, eller att riksbanken utan större svårighet bör kunna åtaga sig den stegrade sedelemmission, som af indragningen af de enskilda bankernas tiokronesedlar sannolikt kommer att påkallas. Dessa sedlar i rörelsen uppgå nu till ett samlat belopp af 33 à 34 millioner kronor, och om äfven, såsom förut blifvit erinradt, får antagas, att någon del deraf kan komma att ersättas med de enskilda bankernas femtiokronesedlar och en annan del af en kraftigare utveckling af check- och anvisningssystemet, läser dock i allt fall den vida större delen af dessa 34 millioner behöfva ersättas af riksbankens sedlar. Det är också endast under antagande deraf, att denna riksbankens sålunda ökade sedelemmission icke i någon mån kommer att utgöra ett tillskott till hvad af banksedlar redan finnes i rörelsen, och som erfarenheten visat kunna och behöfva af denna qvarhållas, utan att den tillkommit endast och uteslutande för att fylla det genom minskningen af de enskilda bankernas sedelemmission uppkomna tomrummet och sålunda antagligen icke komma att särdeles tynga på inlösningsfonderna, som fullmäktige ansett sig kunna fasthålla sin ofvan anförda mening. Det är äfven endast från denna synpunkt som det kan sägas, att några särskilda åtgärder af större betydenhet icke synas vara för ändamålet behöfliga.

Naturligen bör riksbankens nu beviljade och under nuvarande förhållanden fullt tillräckliga emissionsrätt något ökas, enligt fullmäktiges åsigt med 15 millioner och metalliska kassan enligt nu gällande grunder med motsvarande belopp eller 30 procent deraf, således med 4,5 millioner. Med en metallisk minimikassa af 22,5 millioner skulle riksbankens lägsta emissionsrätt sålunda komma att uppgå till 82,5 millioner, och beloppet deröfver förblifva beroende på de öfriga kassatillgångarna,

d. v. s. saldot af fordringarna å löpande räkning i utlandet. Detta minsta belopp af 82,5 millioner synes böra fullt motsvara behovet, då riksbankens utelöpande sedlar med tillägg af de enskilda bankernas tiokronesedlar belöpte sig i runda tal

vid utgången af 1887 till	68,
» » » 1888 »	76,
» » » 1889 »	77,
» » » 1890 »	80,
» » » 1891 »	77 millioner kronor.

För undanrödjande af den möjliga svårigheten för riksbanken att höja sin metalliska kassa i förhållande till den större emissionen af sedlar, anse fullmäktige det vore tillräckligt, om det nuvarande vilkorliga stadgandet i bankoreglementet, som berättigar riksbanken att i händelse af upphörande af de enskilda bankernas rätt till utgifvande af tiokronesedlar få i riksgäldskontoret lyfta svenska statens obligationer eller motsvarande valuta i guld intill ett belopp af 7 millioner kronor, får fortfarande förblifva gällande.

Slutligen anhålla fullmäktige få uttala såsom sin enhälliga mening, att om riksbankens sedelutgifningsrätt så betydligt höjes, som nu blifvit ifrågasatt, hvarmed dess lånerörelse samt inflytande på allmänna rörelsen äfven måste vinna ökad utsträckning, synas bestämmelserna om sedelutgifningsrätten och metalliska kassan böra förflyttas från reglementet för riksbanken till lagen för rikets ständers bank. Skälen dertill äro med så mycken styrka anförda af, bland andra, de båda bankkomitéerna af 1883 och 1890, att fullmäktige dertill endast hafva att tillägga, att den synnerliga omsorg, som Riksdagen egnat riksbanken och som gifvit densamma en ökad och hög grad af styrka och fasthet, synes böra utgöra ännu en anledning för Riksdagen att, när den ifrågavarande förändringen kommer till stånd, tillförsäkra de viktigaste bestämmelserna om riksbanken samma garanti som andra för samhället viktiga lagar och föreskrifter.»

Mot detta fullmäktiges yttrande har fullmäktiges ordförande afgifvit reservation, hvari anförts följande:

»I öfverensstämmelse med de åsigter, jag yttrat vid de föregående tillfällen, då frågan om indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor varit föremål för fullmäktiges utlåtande och Riksdagens pröfning, afstyrker jag den af motionärerne föreslagna framställning till Kongl. Maj:t. Vål är det sant, att de af Kongl. Maj:t meddelade nya oktrojer för de enskilda bankerna på 10 år från 1894 års början för en längre tid fastslå bestående förhållanden, utom

i nu ifrågasatta hänseende, men det torde böra erinras, att berörda oktrojer meddelats först sedan åtskilliga försök att ordna bankväsendet visat sig fruktlösa, och jag kan icke, ehuru jag anser en inskränkning och reglering af den enskilda sedelutgifningsrätten önskvärd, i Kongl. Maj:ts beslut finna ett skäl att förorda en åtgärd, som efter min tanke är olämplig såsom inskränkning och saknar all betydelse såsom reglering. Den sedelutgifningsrätt, som medgifves de enskilda bankerna, bör lemnas i sådan form, att bankernas förmåga att så i ett som annat afseende underlätta den allmänna rörelsen i möjligaste måtto bibehålles, men genom den nu föreslagna åtgärden, äfven om vid verkställigheten på sätt fullmäktige tillstyrkt större varsamhet iakttages, än motionärerna ansett nödigt, skall bankverksamheten sannolikt komma att väsentligen inskränkas. Förlägenhet och rubbningar i den allmänna rörelsen kunna deraf blifva en följd, och hvad som dertill kan leda bör af lagstiftningen omsorgsfullt undvikas. Jemförelsen mellan indragning af 10-kronesedlarne och den vid 1879 års slut skedda indragningen af 5-kronesedlarne är icke bevisande, då 5-kronesedlarne i stor utsträckning ersattes af 10-kronesedlar, men dessa sistnämnda endast i ringa utsträckning torde komma att ersättas med närmast högre valörer.

Det ökade utrymme, som indragningen skulle medföra för riksbankens sedlar, är onekligen för riksbanken en fördel, men om i sammanhang dermed anspråk ställas på riksbanken, att den skall fylla de lånebehof, hvarvid den allmänna rörelsen under det nuvarande systemet vant sig, och till och med i någon mån afsäga sig sin sjelfständighet, synas mig olägenheterna för riksbanken kunna blifva större än fördelarne. — Om den föreslagna indragningen kommer till stånd, anser jag lika med öfrige fullmäktige, att bestämmelserna om riksbankens sedelutgifningsrätt och metalliska kassa böra införas i lagen för Rikets ständers bank.»

Af det anförda framgår, att väsentlig olikhet förefinnes mellan motionärernas förslag och de grunder, på hvilka fullmäktige anse, att de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor lämpligen bör indragas. Medan motionärerna påyrka ett uttalande från Riksdagens sida, att ifrågavarande sedelutgifning måtte upphöra redan vid 1893 års utgång, framhålla fullmäktige vigten af att en rymligare öfvergångstid beredes för en sådan ändring i bankväsendet. Vidare saknas i motionärernas förslag hvarje antydning om några särskilda åtgärder vare sig med afseende på riksbanken eller eljest såsom förutsättningar för den åsyftade indragningen. Motionärerna hålla tvärt om före, att riksbanken redan nu, då dess behållning belöper sig till omkring 56 mil-

tioner kronor och dess obegagnade sedelutgifningsrätt till mer än 30 millioner kronor samt de ofvan oförmälda vilkorliga stadgandena i riksbankens och riksgäldskontorets reglementen meddela föreskrifter, huru förfaras skall, om Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af enskilda bankers rätt att utgifva sedlar å 10 kronor, är i det läge, att alla hinder för genomförande af förslaget äro undanröjda. Fullmäktige i riksbanken hafva emellertid uttalat en annan mening, i det de angifvit åtskilliga åtgärder, som enligt deras uppfattning böra vidtagas, innan den ifrågavarande indragningen verkställles, nemligen ökande af riksbankens sedelutgifningsrätt, stärkande i motsvarande mån af sedelutgifningens underlag, medgifvande af rediskonteringsrätt på billiga vilkor för enskilda banker hos riksbanken samt öfverflyttande af bestämmelserna om riksbankens sedelutgifningsrätt och metalliska kassa från bankoreglementet till lagen för rikets ständers bank. Med hänsyn härtill och då utskottet icke kan gilla motionärernas förslag, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t framställa direkt begäran, att Kongl. Maj:t ville på en af Riksdagen angifven tid begagna sig af den Kongl. Maj:t genom en af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt beslutad författning, tillerkända befogenhet att vid den tidpunkt, Kongl. Maj:t sjelf må finna lämplig, besluta om indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt i hvad den afser sedlar å 10 kronor, finner utskottet hinder möta för motionens tillstyrkande i oförändradt skick.

Då emellertid den fråga, som af motionärerna bragts å bane, är af stor vikt, samt den utväg, som af fullmäktige i riksbanken antyds för en tillfredsställande lösning synes utskottet vara förtjent af synnerlig uppmärksamhet, har utskottet ansett sig böra taga i öfvervägande, om icke motionen borde gifva uppslag till något uttalande från Riksdagens sida. I detta afseende vill utskottet på sådant sätt tillstyrka motionen, att utskottet hemställer om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i det syfte, att Kongl. Maj:t må taga under ompröfning, om och på hvad sätt samt på hvilka vilkor de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor må kunna nu eller i en nära framtid upphöra.

I enlighet härmed hemställer alltså utskottet,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke tiden för beslutande om successiv indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10 kronor kunde anses nu vara inne, samt att, derest Kongl. Maj:t, innan beslut härom sättes i verket, skulle

finna särskilda åtgärder från Riksdagens sida böra ifrågakomma, Kongl. Maj:t ville för nästa riksdag framlägga de förslag i ämnet, som Kongl. Maj:t anser för ändamålet nödiga.

Stockholm den 10 maj 1892.

På det sammansatta utskottets vägnar:

CARL H. NORDENFELT.

Reservation:

af herr *Nordenfelt*: Då utskottet på fullgoda skäl funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till motionärernas förslag, anser jag, att utskottet bort stanna vid att föreslå, det motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I öfverensstämmelse med 1890 års bankkomité's åsigt, synes mig hafva bort i utskottets betänkande framhållas, att jemväl andra åtgärder, än de af bankofullmäktige upptagna, äro nödiga, innan åt riksbanken kan med trygghet anförtras att öfvertaga den stora del af sedel-emissionen, som utgöres af enskilda bankernas tiokronesedlar. Det är väl sant, att de af nämnda komité förordade åtgärderna afsågo att sätta riksbanken i tillfälle att öfvertaga *all* sedelutgifningsrätt inom landet, hvar emot nu är fråga endast om sedlar af tio kronors valör; men då tiokronesedlarna i allmänhet uppgå till nära 60 procent af enskilda bankernas hela utelöpande sedelstock, kan med skäl ifrågasättas, huru vida ej flera af dessa åtgärder, såsom begränsning af riksbankens verksamhet till de rörelsegrenar, hvilka hufvudsakligen lämpa sig för en centralbank, samt reformering af grunderna för riksbankens styrelse och förvaltning böra genomföras i sammanhang med förlänande åt riksbanken af nu ifrågavarande utvidgade sedel-emissionsrätt.

Vid det förhållande, att något positivt förslag om indragning på viss tid af enskilda bankernas utgifning af tiokronesedlar icke kunnat framställas, är det vidare, enligt min uppfattning, fullkomligen obehöfligt att begära Kongl. Maj:ts pröfning om och förslag till de åtgärder,

hvilka, under förutsättning af en sådan indragning, må befinnas nödiga och af beskaffenhet att för genomförandet kräfva Riksdagens medverkan.

Slutligen och då lagutskottet icke har motionsrätt, samt bankoutskottets motionsrätt, jemlikt 41 § riksdagsordningen, är inskränkt till frågor angående riksbankens förvaltning, synes mig mycket tvifvelaktigt, huru vida ej sammansatta utskottet, som i detta afseende ej kan hafva vidsträcktare rätt än de utskott, från hvilka det är sammansatt, kommit att öfverskrida sin befogenhet genom att låta skrifvelseförslaget omfattas annat och mera, än motionärerna begärt.

I denna af herr Nordenfelt afgifna reservation hafva i hufvudsakliga delar instämt: herrar *Ericsson, Sandberg, Falk* och *Claëson*.